

Bijlage VWO
2016

tijdvak 2

maatschappijwetenschappen

Bronnenboekje

Opgave 1 Niet grappig: een staatsomroep?

tekst 1

Hoe grappig mag het zijn?

Amuseren om het amuseren is geen taak van de publieke omroep, maakte staatssecretaris Sander Dekker deze week duidelijk.

5 **Een elitaire opvatting, vindt 'Hilversum'. "Waarom zou je het monopolie van de lach aan de commerciële schenken?"**

10 Hoera, de politiserie Flikken Maastricht heeft de Televiziering gewonnen. Het prijzengala werd donderdagavond bekeken door maar liefst 2,2 miljoen mensen. Voor de meesten een heerlijk avondje verstrooiing,
15 maar een paar kijkers zullen zich achter de oren hebben gekrabd: wat is het doel van dit amusement? Wat leren we ervan? Mag dit wel van de regering?

20 Want divertissement pour divertissement¹⁾, dat wil staatssecretaris Dekker (Media, VVD) niet meer zien. Deze week maakte hij zijn hervormingsplan voor de publieke omroep
25 bekend. De aangescherpte 'taakopdracht': concentreren op nieuws, informatie, educatie. Amusement moet bij de publieke omroep een ander doel hebben dan puur
30 vermaak. (...)

Waarom is dat een probleem, amusement bij de publieke omroep? Omdat de publieke omroepen, veelal gevormd rond religies en andere
35 levensbeschouwingen, geacht worden het volk te verheffen. Bovendien wint het liberale idee terrein dat de publieke omroep niet moet doen wat de commerciële ook
40 kunnen. (...)

Verder is het een klasseonderscheid: vindt de middenklasse het mooi, dan is het cultuur; vindt het volk het mooi, dan is het amusement.

45 Daar zit het pijnpunt voor de omroepdirecteuren: elitaire types, zo is de vrees, willen van de publieke omroep 'grachtengordel-tv' maken. Het volk wordt van de zenders verjaagd.

50 Als je alleen volkoren boterhammen biedt (informatie) en geen witbrood (amusement), maak je tv die voor de middel- en hoogopgeleide kijkers leuk is. Maar niet voor de laag-
55 opgeleiden.

(...) Taco Rijssemus, mediadirecteur van KRO-NCRV: "Dekker is een hoogopgeleide man die behoort tot de maatschappelijke elite. Dus heeft
60 hij een elitaire opvatting over de publieke omroep." (...)

Hoe zit het met het gewenste onderscheid met de commerciële zenders? Directeur Remco van Leen van
65 AVROTROS: "Vermaak is ook een publieke taak. Waarom zou je het monopolie van de lach aan de commerciële schenken? Het verschil met de commerciële is dat wij
70 onafhankelijk van de commercie werken. Dat geeft je ruimte om de dingen goed te doen."

Ook Rjissemus van KRO-NCRV ziet niets in dat criterium: "Dan kun je ook
75 wel stoppen met nieuws, want dat doet RTL Nieuws uitstekend." Er is wel een verschil, maar dat heeft niets met genres te maken: "Commerciële programma's worden gemaakt om er
80 geld mee te verdienen. En publieke om een missie in een samenleving te volbrengen."

bron: Wilfried Takken, NRCreader.nl, zaterdag 18 oktober 2014

noot 1 divertissement pour divertissement = amusement vanwege het amusement

tekst 2

De staatsomroep van Sander Dekker en D66

**De koppen liegen er niet om op de vooravond van het grote omroepdebat: "Dekker neemt publieke omroep op de schop" en "D66 wil publieke omroep online aan banden leggen". De neo- en oud-liberalen hebben elkaar gevonden bij het bestrijden van de publieke omroep. Een strijd waarbij ze vrijwel alle media – buiten de NPO –
10 aan hun zijde vinden. Volgens Piet Bakker koersen we met deze plannen af op een staatsomroep.**

Nederland kent een geschiedenis
15 van bijna 100 jaar gedoe rond de publieke omroep. Er viel een kabinet over. Maar de huidige staatssecretaris gaat een grens over die geen van zijn voorgangers overschreed. (...)

20 De lobby

Waar komen die plannen vandaan? Die komen onder meer bij de VVD en D66 zelf vandaan, terwijl men de publieke omroep altijd als bastion

25 van PvdA en CDA heeft gezien. Een politiek geïnspireerde keuze. En het komt van de lobby van NDP Nieuwsmedia (kranten, tijdschriften, RTL, ANP, NU.nl). (...) Hun ideeën
30 zijn glashelder: "de huidige overheidssteun aan de publieke omroep past niet binnen een toekomstbestendig en platformonafhankelijk mediabeleid. Voor een doelmatige
35 inrichting van de nieuwsvoorziening moet de financieringsstroom naar de publieke omroepen, voor zover het nieuwsproducties betreft, gestaakt worden." NDP Nieuwsmedia heeft
40 daarom ook een '*public affairs*' medewerker in dienst, een lobbyist dus.

De publieke omroep bedreigt de traditionele nieuwsmedia en hun
45 nieuwsvoorziening moet verdwijnen. De Telegraaf heeft al aangeboden het nieuws van de NOS over te nemen. (...)

De smalle omroep

50 Dekker stuurt niet alleen aan op een kleinere publieke omroep, hij stuurt vooral aan op een smalle omroep: geen amusement, en alleen dat doen wat anderen niet doen. Dekker en de

55 zijnen doen voorkomen dat een belangrijk deel van de programmering van de publieke omroep probleemloos door de commerciële kan worden overgenomen. Maar dat is nog maar de vraag. (...)

bron: Piet Bakker, De Nieuwe Reporter, 24 november 2014

Opgave 2 Geen politieke avonturiers - Verander het kiesstelsel

tekst 3

Plasterk bereid 'zetelroof' aan te pakken

DEN HAAG - Minister Ronald Plasterk (Binnenlandse Zaken) vindt het onwenselijk dat Tweede Kamerleden die uit hun fractie stappen hun
5 zetel meenemen. Als de Kamer dat wil, is hij bereid daar iets tegen te ondernemen. Plasterk zei dat vrijdag voor het begin van de wekelijkse ministerraad.

10 Vorige week stapten twee PvdA-Kamerleden op na een conflict over het integratiebeleid. Zij begonnen een eigen fractie. Eerder gebeurde hetzelfde bij de PVV en 50PLUS.
15 Daardoor zitten er nu 15 fracties in de Kamer, terwijl er maar 11 gekozen zijn.

"Die afsplitsingen zijn buiten de kiezer om gegaan", zei Plasterk. "Je

20 kunt je afvragen of dat de bedoeling was." De minister wees er wel op dat er ingrijpende wetswijziging nodig is om afsplitsingen onmogelijk te maken. "Dat is iets voor de lange
25 termijn."

Vorige week zei PvdA-leider Diederik Samsom al dat er in de Kamer moet worden nagedacht over hoe te voorkomen valt dat Kamerleden zich af-
30 splitsen zonder hun zetel terug te geven.

Overigens waren er ook in vorige kabinetsperiodes regelmatig afsplitsingen. Zo stapte Geert Wilders
35 in 2004 uit de VVD. Hij begon een eigen fractie, later omgevormd tot de PVV.

naar: de Telegraaf, 21 november 2014

tekst 4

Resolutie over kiesdrempel op CDA partijcongres ingediend door CDA Zuid-Holland

Het CDA Partijcongres op 8 november 2014 bijeen te Alkmaar

Constaateert dat:

- we meer dan genoeg politieke avonturiers hebben en te weinig stabiele partijen
- 5 – op dit moment de Tweede Kamer 14 verschillende partijen / 1-persoons lijsten kent die ieder hun moment moeten zoeken om zich te uiten en zich te profileren ten opzichte van de andere partijen / lijsten
- de profileringsdrang die met deze versplintering samenhangt noch goed is voor het parlementair debat, noch voor de besluitvaardigheid van ons
- 10 – parlement
- deze versplintering wel gezien kan worden als een afspiegeling van de versplintering en vervreemding in onze samenleving, maar daarom nog geen
- veel burgers, bedrijven en maatschappelijke organisaties deze versplintering
- 15 – allesbehalve waarderen en als onderdeel zien van een niet functionerende politiek
- de ook door het CDA gewaardeerde rol van 'staatkundig geweten' van kleinere 'getuigenis' partijen door deze ontwikkeling in het gedrang komt

Overwegend dat:

- 20 – in Duitsland te zien valt dat een hogere kiesdrempel tot grotere politieke stabiliteit leidt en tot een minder door populisme bepaald debat
- een hogere kiesdrempel onderdeel kan zijn van een noodzakelijke herwaardering van de rol van de brede volkspartijen
- de Kieswet nu de kiesdrempel gelijk stelt aan de kiesdeler: 1 zetel. Een
- 25 – beperkte verhoging van de kiesdrempel met 1 zetel tot 2 zetels is binnen de Nederlandse verhoudingen voldoende, ook om genoeg ruimte te houden voor kleinere partijen
- eenmaal gekozen, blijft gekozen. Veel van de versplintering wordt veroorzaakt door afsplitsingen van partijen. In directe zin gaat deze drempel
- 30 – versplintering niet tegen. In indirecte zin wel, omdat de drempel voor onbewezen partijen hoger wordt

Stelt voor dat:

- het CDA een verhoging van de kiesdrempel opneemt in een volgend verkiezingsprogramma
- 35 – een verhoging die effectief neerkomt op een kiesdrempel van ten minste 2 zetels

En gaat over tot de orde van de dag

bron: <https://www.cda.nl/actueel/nieuws>

tekst 5

Rotterdam pakt criminaliteit aan

(...) De Rotterdamse stadswachten Gulden en Hichan gaan dinsdag van deur tot deur in de Bloemfonteinstraat in de Afrikaanderbuurt. Ze
5 hebben een zwarte rolkoffer bij zich met informatiemappen en cadeautjes, onder andere een schakelklok. Sinds het voorjaar van 2014 hebben stadswachten in dertien wijken op
10 vijftigduizend adressen aangebeld.

De meeste bewoners in de Bloemfonteinstraat openen met enige schroom de deur - een enkele keer doet Gulden haar verhaal in het Turks
15 aan huisvrouwen met hoofddoek. De belangrijkste tips: zorg voor een bewoonde indruk als je weg bent, leg waardevolle spullen uit het zicht en zet ladders en vuilcontainers zo neer
20 dat het geen kwaad kan als er op wordt geklommen. Doe ramen en deuren op slot, óók als je maar een kwartiertje de deur uitgaat. "Een inbreker heeft aan drie minuten
25 genoeg", zegt Gulden.

"Dat doe ik altijd al, zo heb ik het geleerd", zegt bewoonster Melek Yilmaz. "Er wordt in deze buurt zeker
30 ingebroken, maar ik voel me hier veilig. Wat gebeurt, dat gebeurt.

Iedereen kent hier iedereen en let op elkaar." Ze neemt de schakelklok dankbaar in ontvangst.

De Rotterdamse 'driehoek' (burgemeester, politiechef, hoofdofficier van
35 justitie) zet sinds enkele jaren alles op alles om het aantal *high impact crimes* terug te dringen. Dat zijn misdrijven die een grote weerslag hebben op de slachtoffers: straat-
40 roven, woninginbraken en overvallen. "In 2012 werden we geconfronteerd met een overvalgolf. Sindsdien heeft het onze volle aandacht", zegt politie-
45 chef Frank Paauw. "Een veelgemaakte fout is dat de aandacht verslapt zodra de cijfers de goede kant op gaan. Maar de high impact crimes komen, zeker in een grote
50 stad als Rotterdam, altijd weer terug als je er niet meer op let."

De samenwerkingspartners zijn tevreden over de resultaten. Het
aantal straatroven daalde in 2014
55 met 24 procent, het aantal overvallen met 8 procent en het aantal woninginbraken met 9 procent. De daling heeft zich in het eerste kwartaal van 2015 voortgezet.

bron: Bart Dirks, De Volkskrant 29 april 2015

<http://www.volkskrant.nl/binnenland/rotterdam-pakt-criminaliteit-aan>

Opgave 4 Europa op zoek naar positieve energie

tekst 6

(...) Daar waar de Verenigde Staten de afgelopen jaren een enorme sprong hebben gemaakt naar energie-onafhankelijkheid, mede door schaliegas en -olie, groeit in de Europese Unie het besef dat het energiebeleid een zootje is. Het is een lappendeken van (inmiddels) 28 energiebeleidjes die de externe onzekerheden alleen maar erger maakt. Het strategische plan voor een energie-unie dat de Europese Commissie vandaag in Brussel presenteert, is daarom een belangrijk ijkpunt in de pogingen om daarin verandering te brengen. Want ook de lidstaten zien inmiddels de noodzaak van samenwerking in.

(...) Strikt genomen is en blijft energiebeleid een zaak van nationale overheden, niet van Brussel. "Vandaag heeft de Europese Unie energieregels op Europees niveau, maar in de praktijk zijn er 28 nationale regelgevers. Dat kan zo niet doorgaan", zo klinkt het streng in een uitgelekte conceptversie van het commissierapport.

Het nieuwe offensief voor een energie-unie komt niet uit Brussel, maar uit de lidstaten zelf. Vooral één ervan: Polen. Vorig jaar hield toenmalig premier Donald Tusk, inmiddels als voorzitter van de Europese Raad een van de machtigste bestuurders in Brussel, een vurig pleidooi voor een energie-unie om sterker te staan in de onderhandelingen met Rusland. Tusk stelde voor om de gascon-

ten met Rusland voortaan niet per land, maar voor de hele EU af te sluiten, door een agentschap. Daarmee zou Moskou de kans worden ontnomen om EU-lidstaten tegen elkaar uit te spelen. Een energie-unie zal "het Europese project terugbrengen naar zijn wortels", schreef Tusk, verwijzend naar de oerorganisatie van Europese samenwerking, de Europese Gemeenschap voor Kolen en Staal uit 1951.

De centrale EU-inkoper die de Pool voorstelde, maakte meteen een verhitte discussie los, die de verschillen in energiebenadering tussen de lidstaten nog eens pijnlijk onderstreepte, vooral tussen Oost en West. (...) West-Europese landen, waaronder Nederland, zien niets in zo'n centrale inkoper omdat die de vrije marktwerking zou verstoren. Die bezwaren kwamen begin deze maand luid en duidelijk naar voren op een debatbijeenkomst in Brussel van Eurogas, de koepel van Europese gasbedrijven. "De EU riskeert het beperken van de handelsvrijheid", zei de Nederlandse Gasterra- en Eurogas-topman Gertjan Lankhorst over het collectieve aankoopidee. (...)

Dit is nog maar één van de vele energithema's waarover de lidstaten zeer verschillend denken en die de vorming van een Europese energie-unie lastig maken. Zo is Duitsland sinds 2011 zijn kernenergiesector aan het afbouwen, na de nucleaire ramp in Japan. Andere landen, zoals

Frankrijk en Groot-Brittannië, zien de toekomst voor kernenergie nog steeds zonnig in. De Britten, maar ook de Polen, hopen dat de EU 85 serieus blijft kijken naar schaliegas-exploitatie. Dat is weer een groot taboe in Frankrijk.

Lidstaten aan de oostkant van de EU hebben andere kopzorgen: zij zijn 90 meer dan anderen afhankelijk van Russisch gas, uiteenlopend van 60 procent tot zelfs 100 procent in de Baltische landen.

In dit web van soms tegengestelde 95 belangen en ideeën moet de Europese Commissie vandaag een

gemeenschappelijke lijn zien aan te brengen. "Onze visie is een energie-unie waarin de lidstaten inzien dat ze 100 van elkaar afhankelijk zijn om veilige energie aan hun burgers te leveren, gebaseerd op echte solidariteit en vertrouwen, en een energie-unie die met één stem spreekt in mondiale 105 kwesties", staat in het rapport van vandaag. "Onze visie is een geïntegreerd, continent-breed energiesysteem waarin energie vrijelijk over grenzen vloeit, 110 gebaseerd op concurrentie en het best mogelijke gebruik van bronnen, en met een effectieve regulering van energiemarkten op EU-niveau, waar noodzakelijk." (...)

bron: Trouw 25 februari 2015, <http://www.trouw.nl>

Opgave 5 Eerste Kamer over levenslang toezicht

tekst 7

Levenslang toezicht

Het wetsvoorstel om bepaalde ex-gedetineerden levenslang onder 'intensief' toezicht te plaatsen, nadat ze hun straf hebben uitgezeten, is zeer kritisch door de 5 Eerste Kamer ontvangen. Het wetsvoorstel van staatssecretaris Teeven (VVD) is op 18 september 2014 door de Tweede Kamer aangenomen. 10

De fracties van VVD, PvdA, D66, GroenLinks en SP in de Eerste Kamer vragen zich af waaruit de noodzaak blijkt om hier nu mee te 15 komen. De partijen vragen de minister waarom niet eerst de evaluatie van de huidige maatregelen kan worden afgewacht.

Alleen het CDA geeft aan zich in 20 principe in de doelstelling van het wetsvoorstel te kunnen vinden. Eerder bleek de Raad van State ook behoorlijk kritisch over dit wetsvoorstel. Hij heeft twijfels over de 25 noodzaak en is bang dat te veel mensen onder dit regime gaan vallen. Daarnaast is hij niet overtuigd dat levenslang toezicht en gedragsbeïnvloedende maatregelen in verhouding staan tot de gepleegde 30 feiten. Teeven ontkent dat met dit wetsvoorstel in feite een (levenslange) strafverzwaring wordt ingevoerd. 35 (...)

Noodzaak ontbreekt

De staatssecretaris heeft aan verschillende instanties in het veld advies gevraagd, waaronder de
40 Nederlandse Orde van Advocaten, het Openbaar Ministerie, de Raad voor Strafrechtstoepassing en Jeugdbescherming, Reclassering Nederland, de Raad voor de rechtspraak, de Nederlandse Vereniging
45 voor Rechtspraak, GGZ Nederland en de Nationale Politie. Alleen de reclassering reageerde enthousiast. Volgens Teeven zien "veruit de
50 meeste instanties" weinig in dit wetsvoorstel. Volgens hen ontbreekt de

noodzaak en komt deze wijziging te vroeg. In 2008 is de maximale duur van het voorwaardelijk toezicht nog
55 van drie naar negen jaar verruimd. Het is volgens de instanties verstandiger eerst de effecten daarvan te evalueren. (...)

Evaluatie na vijftien jaar

60 Omdat het kabinet niet van plan is de verruiming uit 2008 te evalueren, heeft de Kamer een motie aangenomen om deze wetswijziging wél te evalueren. Dit zal vijftien jaar na
65 inwerkingtreding moeten gebeuren.

bron: <https://www.privacybarometer.nl>, 25 november 2014

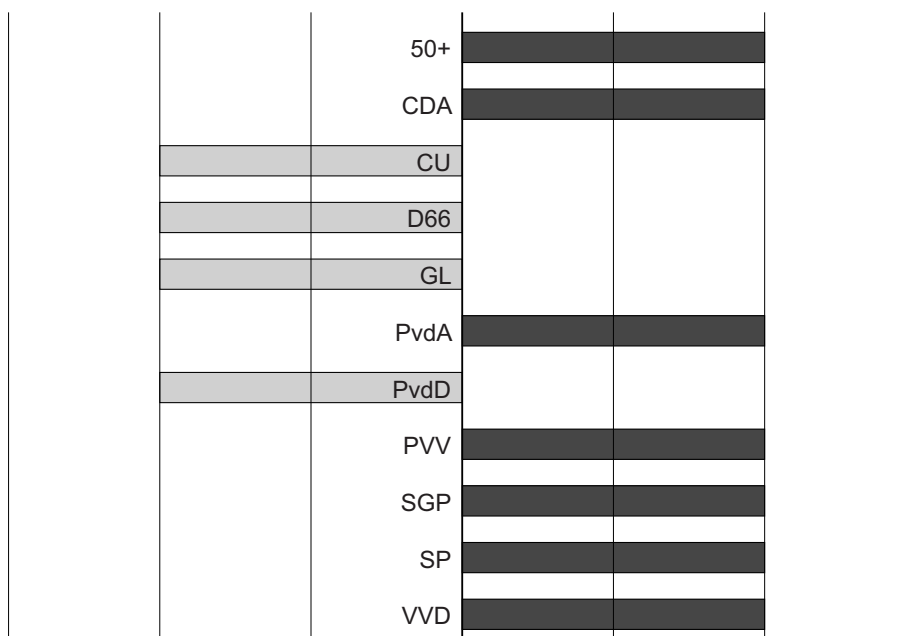
figuur 1

Stemming

Stemming over het voorstel levenslang toezicht

tegen

voor

Stemming in de Tweede Kamer is geweest. Het wetsvoorstel ligt nu ter goedkeuring bij de Eerste Kamer. In de figuur is de stemming weergegeven zoals partijen in de Tweede Kamer hebben gestemd.

bron: <https://www.privacybarometer.nl>, 25 november 2014

tekst 8

Journalistiek in tijden van oorlog; Oekraïners worstelen met de waarheid

(...) In de oorlog sneuvelt de waarheid als eerste. Zo ook in Oost-Oekraïne. Of het gaat over het neerschieten van de MH17 of het bestoken van burgerdoelen waarbij veel doden vallen, Russische en Oekraïense media vertellen een tegengesteld verhaal. Op sociale media barst het van foto's en filmpjes met 'bewijsmateriaal' en overal worden 'deskundigen' en 'betrokkenen' opgevoerd, met allemaal een eigen visie op de werkelijkheid.

Voor de nog jonge Oekraïense onafhankelijke journalistiek is het schipperen. Breng je altijd de waarheid? Moet je aandacht besteden aan het verhaal van de vijand? (...)

StopFake

"Alles is anders als het oorlog is in je eigen land," verzucht Jevhen Fedchenko, docent en directeur van de opleiding journalistiek aan de universiteit van Kiev. (...)

Tijdens de Russische invasie op de Krim ergerden Fedchenko en zijn studenten zich zo aan de Russische propaganda die de wereld overspoelde, dat ze besloten de Oekraïense visie op de waarheid te vertellen. Ze richtten *StopFake* op, een website waar verhalen in internationale media gescreend worden op 'waar of niet waar'. Studenten journalistiek en afgestudeerden meldden zich aan en gingen aan de slag. (...)

StopFake toont tientallen voorbeelden van beeldmateriaal dat in Rus-

sische media wordt ingezet om Oekraïne in diskrediet te brengen. Met behulp van online zoekprogramma's tonen de medewerkers aan dat foto's van vermeende burgerdoden in Oost-Oekraïne in werkelijkheid lang geleden gemaakt werden in de oorlog in Tsjetsjenië of Joegoslavië.

(...)

Teksten verdraaid

De plotselinge vrijlating van televisieverslaggever Nastia Stanko en haar geluidsman was volgens haar ook onderdeel van de Russische propagandamachine. Na drie dagen en nachten werd het ontvoerde tweetal uit de kelder gehaald en voor een groep Russische journalisten neergezet. "Ik heb niets gezegd, maar toch zag ik mezelf 's avonds terug op de Russische televisie. Te zien was dat we op een terrasje zaten met thee en taart, dat we uitgehongerd besteld hadden na de vrijlating. De media suggereerden dat we dat hadden gekregen van de separatisten: "Zo goed werden zij verzorgd." "Soms voel ik me een soldaat die in de frontlinie van een oorlog strijdt," zegt Stanko, die gewoon doorgaat met haar werk in het oosten. Vorige week nog maakte ze een reportage in een stadje dat net was 'bevrijd' door het Oekraïense leger. De mensen waren blij dat de terreur van de separatisten afgelopen was, maar stonden ook doodsangsten uit. "Ze vroegen me of het waar is dat het Oekraïense leger alle mannen tussen

de achttien en de vijftig jaar zal afmaken vanwege medewerking met de separatisten. Ik was geschokt dat zij
80 dat dachten en vond het belangrijk dat verhaal te vertellen aan het Oekraïens publiek."

Een dag later zag Stanko haar eigen reportage terug op een Russisch
85 kanaal. "Ik was verbijsterd. Ze hadden mijn verslag bewerkt en de teksten verdraaid. Zo werd als een feit gebracht dat het Oekraïense leger inderdaad mannen vermoordt. Wat
90 me het meest trof, was dat de mensen dit verhaal klakkeloos voor waar aannamen. Zij zien alleen maar Russische media en die geloven zij."
(...)

95 **Verantwoordelijkheid**

"Voor ons is er geen andere kant van het verhaal," stelt Fedchenko. "Ik noem de separatisten geen lokale opstandelingen, en vertel niet dat zij
100 vechten voor onafhankelijkheid, de Russische taal of religieuze rechten. Dat is simpelweg niet wat er aan de hand is. De oorlog wordt grotendeels gevoerd door huurlingen uit het
105 buitenland, die de lokale bevolking terroriseren." (...)

Hromadske TV en de media

Hromadske TV is een internetzender. Het is een burgerinitiatief van een
110 groep televisiejournalisten die vorig

jaar uit protest tegen censuur opstapten bij een ander tv-kanaal.

De eerste uitzending was tijdens de eerste dagen van de protest-
115 beweging Euromaidan, toen president Janoekovitsj geweigerd had een samenwerkingsverdrag met Europa te tekenen.

De eerste dagen zond de zender simpelweg *livestreams* uit van de
120 protesten, iets wat de staatszenders vertikten. Op sommige momenten trok Hromadske meer kijkers dan de gevestigde televisiemedia, een ware
125 sensatie in Oekraïne. (...)

De regering mag dan veranderd zijn, het systeem is dat niet. Nog steeds bepaalt de regering wat er uitgezonden wordt op de staatsmedia. De
130 grote commerciële media zijn in handen van oligarchen; leiders van grote bedrijven met banden met de politiek. Ook de huidige president Porosjenko, eigenaar van chocolade-
135 fabriek Rozhen, heeft een eigen kanaal: Kanaal 5, een grote zender in Oekraïne. Journalisten zijn over het algemeen spreekbuizen van de eigenaar; zij kunnen niets doen wat de
140 bedrijfsbelangen schaadt of politieke kansen verkleint. Daarmee verloor de media de afgelopen jaren het vertrouwen van het publiek, wat vaak gedesinformeerd achterbleef. (...)

naar: <http://www.vn.nl>, 4 augustus 2014